

Asia Tilattu valokuva

Hakija A

Annettu 12.3.1993

Tiivistelmä *Tekijänoikeusneuvoston lausunto valokuvain 15 §:n mukaisesta oikeudesta tilauksesta valmistettuun valokuvaan ja omistusoikeudesta negatiiviin.*

SELOSTUS ASIASTA

Valokuvaaja A asiamiehenään asianajaja B on 25.8.1992 päivätyllä kirjelmällään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa oikeudesta valokuvaan annetun lain soveltamisesta tilauksesta valmistettuihin valokuviin ja erityisesti valokuvan negatiiveihin.

Tilauksesta valmistettuja valokuvia otetaan joko studiossa tai tilaajan osoittamalla paikalla. Studiossa otetuista valokuvista peritään kiinteä hinta, joka sisältää itse kuvauksen ja kuvaukseen kuuluvan materiaalin sekä koevedosten tekemisen. Studion ulkopuolella otetuista valokuvista laskutetaan ajankäytön mukaan, minkä lisäksi veloitetaan käytettävä materiaali, eli valottamaton filmi, ja kehys ynnä vedoskustannukset. Kiinteää hintaa ei tällöin voida käyttää, koska etukäteen ei voida tietää ajan käyttöä eikä materiaalin menekkiä. Hakija on toimittanut tekijänoikeusneuvostolle toiminnassaan käyttämäänsä kuvaus- ja kuvatilauslomakkeen, jolla hakija on laskuttanut myös tilauksesta valmistetut valokuvat.

Hakija tiedustelee:

1) Sisältääkö valokuvain 15 §:n mukainen tilaajan oikeus valokuvaan myös negatiivin omistusoikeuden tai hallintaoikeuden?

2) Mikäli tilaajan oikeus valokuvaan sisältää myös negatiivin omistusoikeuden, onko valokuvaajalla oikeus merkitä negatiivi siten, että hänen nimensä tulee näkyville kuvaan, silloin kun negatiivista kehitetään valokuva?

3) Onko valokuvauksessa käytettävän materiaalin, eli valottamattoman filmin, laskuttaminen sama asia kuin negatiivin, eli valotetun filmin, myynti valokuvain kannalta?

4) Jos filmin myynti on eri asia kuin negatiivin myynti, miten valokuvaaja on oikeutettu saamaan nimensä näkyville valokuvaan, jos negatiivi myydään?

5) Jos valokuvaaja ei yksilöi käyttämänsä materiaalin kustannuksia, vaan laskuttaa pelkästään esimerkiksi kuvauksesta, voiko tilaajalle kuuluvaan oikeuteen valokuvaan milloinkaan sisältyä omistusoikeus negatiiviin?

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntoon seuraavan.

Valokuvan suojasta säädetään oikeudesta valokuvaan annetussa laissa (405/61), jäljempänä valokuv laki. Valokuvasuojan kohteena on valokuva.

Valokuv lain 1 §:ssä säädetään, että valokuvaajalla on, jäljempänä säädettyin rajoituksin, yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna, valmistamalla siitä kappaleita valokuvaamalla, painamalla, piirtämällä tai muuta tekotapaa käyttäen sekä näyttämällä sitä julkisesti. Valokuvalla tarkoitetaan kuvaa, joka on syntynyt valon vaikutuksesta sille herkkään materiaaliin. Alkuperäinen kuva on siten esimerkiksi negatiivi. Alkuperäisestä kuvasta valmistetut valokuvan kappaleet nauttivat samanlaista suojaa kuin alkuperäinen kuva.

Valokuv lain 2 §:ssä säädetään valokuvaajan moraalisisista oikeuksista. Pykälän 1 momentin mukaan on, kun valokuvasta valmistetaan kappale tai kuvaa näytetään julkisesti, valokuvaaja ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Pykälän 2 momentin mukaan kuvaa ei saa muuttaa siten, että kuvan valmistajan arvoa valokuvaajana loukataan.

Valokuv lain valmistelutöissä todetaan, että valokuvaajan oikeus tulla mainituksi ei ole rajoittamaton, vaan se on tehty riippuvaiseksi siitä, että mainitseminen on hyvän tavan mukaista. Vaikkakin valokuvaaja on säännönmukaisesti mainittava, voi sattua tapauksia, jolloin poikkeaminen tästä säännöstä on hyväksyttävää ja vieläpä valokuvaajan edun mukaista. Edelleen valmistelutöissä todetaan, että valokuvaaja voi luovuttaessaan oikeuden valokuvaan sopimuksen ehdolla suojata moraaliset oikeutensa. Valokuvaajan nimen ilmoittaminen tapahtuu tavallisesti siten, että nimi liitetään itse kuvaan tai sen välittömään yhteyteen (komiteanmietintö 54:13 s. 21). Tekijänoikeusneuvosto on ottanut kantaa valokuvaajan nimen ilmoittamiseen lausunnoissaan 1988:3 ja 1988:4.

Valokuvalain 3 §:n mukaan valokuvaajana pidetään, jollei näytetä toisin olevan, sitä, jonka nimi, toiminimi tai yleisesti tunnettu nimimerkki yleiseen tapaan pannaan kuvan kappaleeseen tai ilmaistaan kuvaa julkisesti näytettäessä.

Valokuvalain 15 §:ssä säädetään valokuvausoikeuden luovuttamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan oikeus valokuvaan voidaan luovuttaa kokonaan tai osittain. Valokuvan kappaleen luovutukseen ei sisälly valokuvaa koskevan oikeuden luovutusta.

Valokuvaaja voi siirtää oikeutensa valokuvaan joko kokonaan tai osittain. Valokuvaa koskevan oikeuden luovutussopimukselle ei ole asetettu laissa määrämuotoa, joten kirjallinen, suullinen ja hiljainen sopimus ovat mahdollisia.

Oikeus valokuvaan ja omistusoikeus negatiiviin ovat kaksi eri oikeutta. Oikeus valokuvaan käsittää yksinomaisen oikeuden määrätä valokuvasta valmistamalla siitä kappaleita ja näyttämällä sitä julkisesti. Oikeus valokuvaan ei käsitä oikeutta saada haltuun toisen omistamia negatiiveja. Mahdollisesta negatiivin omistusoikeuden siirrosta on sovittava erikseen. Negatiivin omistusoikeuteen soveltuvat yleiset esine- ja sopimusoikeudelliset normit. Korkeimman oikeuden päätöksen mukaan lehtivalokuvaajan työnantajalla, joka oli kustantanut filmimateriaalin, oli oikeus myös valokuvaajan työsuhteen päätyttyä pitää hallussaan tämän työssä ottamien valokuvien negatiivit (KKO 1987:8). Tekijänoikeusneuvosto on myös käsitellyt asiaa lausunnossaan 1990:10.

Valokuvalain 15 §:n 2 momentissa säädetään, että milloin valokuva valmistetaan tilauksesta, oikeus valokuvaan siirtyy tilaajalle, jollei toisin ole nimenomaan sovittu. Valokuvaaja saa kuitenkin yleiseen tapaan panna kuvan näytteille mainostarkoituksessa, mikäli tilaaja ei sitä kiellä.

Momentin ensimmäinen lause soveltuu tapauksiin, joissa kuva on valmistettu tilauksesta. Tällä tarkoitetaan tilaussopimusta, jolla valokuvaaja on saanut toimeksiannon kuvata jotakin. Mitä pitää kuvata, ei tarvitse olla erityisen tarkoin ilmoitettu. Valokuvaajan moraaliset oikeudet eivät siirry tilaajalle. Kuitenkin valokuvaaja voi luopua moraalisisista oikeuksistaan. Valokuvalain valmistelutöissä todetaan, että valokuvaaja ja tilaaja voivat sopia tarvittaessa myös siitä, että valokuvaaja luopuu kokonaan tai osittain moraalisisista oikeuksistaan valokuvaan. Jos käyttäjä haluaa kuvaajan luopuvan moraalisisista oikeuksistaan, siitä on siis osapuolten välillä sovittava (HE 161/1990 vp s. 31).

Vastaukset hakijan esittämiin kysymyksiin. Selvyyden vuoksi kysymykset toistetaan.

Sisältääkö valokuvalain 15 §:n mukainen tilaajan oikeus valokuvaan myös negatiivin omistusoikeuden tai hallintaoikeuden?

Valokuva lain 15 §:n mukainen oikeus valokuvaan käsittää yksinoikeuden määrätä kappaleiden valmistamisesta valokuvasta ja valokuvan näyttämisestä julkisesti. Oikeus valokuvaan ei vaikuta negatiivien omistus- tai hallintaoikeuteen, vaan negatiivien omistus- tai hallintaoikeuden saamisesta on sovittava erikseen.

Mikäli tilaajan oikeus valokuvaan sisältää myös negatiivin omistusoikeuden, onko valokuvaajalla oikeus merkitä negatiivi siten, että hänen nimensä tulee näkyville kuvaan, silloin kun negatiivista kehitetään valokuva?

Valokuva lain 15 §:ssä tarkoitettu oikeus ei sisällä negatiivin omistusoikeutta, ellei erikseen niin ole sovittu. Tekijänoikeusneuvosto viittaa edellä esittämiinsä periaatteisiin valokuvaajan nimen ilmoittamisesta.

Onko valokuvauksessa käytettävän materiaalin, eli valottamattoman filmin, laskuttaminen sama asia kuin negatiivin, eli valotetun filmin, myynti valokuva lain kannalta?

Valokuva laissa säädetään valokuva oikeuden luovutuksesta. Valotetun ja valottamattoman filmin myyntiin soveltuvat yleiset esine- ja sopimus oikeudelliset normit.

Jos filmin myynti on eri asia kuin negatiivin myynti, miten valokuvaaja on oikeutettu saamaan nimensä näkyville valokuvaan, jos negatiivi myydään?

Valotetun ja valottamattoman filmin myyntiin soveltuvat yleiset esine- ja sopimus oikeudelliset normit. Tekijänoikeusneuvosto viittaa edellä esittämiinsä periaatteisiin valokuvaajan nimen ilmoittamisesta.

Jos valokuvaaja ei yksilöi käyttämänsä materiaalin kustannuksia, vaan laskuttaa pelkästään esimerkiksi kuvauksesta, voiko tilaajalle kuuluvaan oikeuteen valokuvaan milloinkaan sisältyä omistusoikeus negatiiviin?

Valokuva lain 15 §:ssä tarkoitettu tilaajan oikeus valokuvaan ei vaikuta negatiivin omistusoikeuteen, vaan negatiivin omistusoikeuden saamisesta on sovittava erikseen. (jaosto)